

**Мистецький простір України:
історія і виклики сучасності**
Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНО-
ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

Мистецький простір України: історія і виклики сучасності

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції

ЗБІРНИК

РІВНЕ – 2017

УДК 7(477)(091)

Мистецький простір України: історія і сучасні виклики. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції // Упорядн.: О.А. Сташук, Л.В. Крайлюк. – Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет, 2017. – 167 с.

© Кафедра ОДПМ
© РДГУ

До збірника увійшли матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції “Мистецький простір України: історія і виклики сучасності”, що відбулася 25-26 жовтня 2017 р. у Рівненському державному гуманітарному університеті. Захід мав на меті розгляд широкого кола питань, пов’язаних з розвитком мистецтва, мистецтвознавства та мистецької освіти в Україні та поза її межами.

Пропоноване видання містить статті докторів та кандидатів наук, молодих науковців, аспірантів, здобувачів у галузі мистецтвознавства, культурології, педагогіки, історії з Івано-Франківська, Рівного, Луцька, Полтави, Одеси. У збірнику порушені наукові проблеми, пов’язані з розвитком мистецьких процесів України в різні історичні періоди, теорією і практикою мистецької освіти, мистецтвознавчими пошуками та питаннями функціонування культурної спадщини. Деякі дослідження мають міждисциплінарний характер, поєднуючи мистецькі, філософські та самоідентифікаційні аспекти людського буття (Ямборко О., Вахрамєєва Г., Власюк О.). Чимало науковців звертаються до висвітлення регіональних мистецьких (О.Сташук, Римаренко Х., Підцерковна Я., Павлунь В.) та історико-культурних (Р. Шеретюк, Л. Крайлюк) явищ. Наукові розвідки згруповані тематично у три розділи, які загалом висвітлюють широкий спектр сучасної мистецької, мистецько-культурної та мистецько-педагогічної проблематики.

Видання розраховане на науковців, художників, педагогів та шанувальників національної культури.

Зміст

I. Культурно-мистецькі процеси України в історичній ретроспективі та європейський контекст

1. Шеретюк Р. Художньо-мистецькі виміри діяльності ордену піарів на Волині (кінець XVII – перша третина XIX ст.).....8
2. Ямборко О. Пошуки «національного стилю» як соціокультурне явище в історії українського суспільства початку XX ст.....19
3. Крайлюк Л. Варшавська академія мистецтв 30-х років XX ст. – польсько-український діалог.....29
4. Вахрамєєва Г. Дослідження українського народного декоративного мистецтва в контексті національних самоідентифікаційних процесів кінця XIX – початку XX ст.....37
5. Власюк О. Світова культурна цінність українського мистецтва в історичному вимірі.....43

II. Образотворче та декоративне мистецтво: явища та персоналії (освітні, теоретичні та практичні аспекти)

1. Сташук О. Традиції вітчизняного декоративно-прикладного мистецтва в дипломних роботах студентів кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ.....61
2. Рубан-Головчук З. Живописні пошуки українських керамістів.....74
3. Римаренко Х. Живописні серії Юрія Писаря в контексті мистецьких процесів Івано-Франківщини початку XXI століття.....82
4. Підцерковна Я., Павлунь В. Скриня у інтер'єрі поліської родини (за матеріалами с. Березове Рокитнівського району Рівненської області).....89
5. Каленюк О.М. Використання начерків і зарисовок у процесі засвоєння дисципліни «Педагогічний рисунок».....97

6. Чернієнко В. Абстрактне мислення у створенні художнього образу.....	105
7. Майструк Н. Методика створення керамічного сервізу: технологічні аспекти.....	117
8. Матвієць В. Історичні аспекти розвитку імпресіоністичного пейзажу.....	124
9. Ломака П. Обрядово-звичаєва культура українського народу в образотворчому мистецтві ХІХ – першої половини ХХ ст.....	131

ІІІ. Проблеми дизайну та дизайн в освітньому просторі України

1. Ганжа М. Мистецтво етнодизайну як засіб естетичного виховання особистості.....	138
2. Завадская О. Фьюжн. Стилистическая тенденция ХХІ в. в дизайне интерьера.....	152
3. Закаблук Е. Технологія створення архітектурної вставки як елемента декору інтер'єру.....	158

Відомості про авторів.....	164
-----------------------------------	------------

7.03(438+477.81)

Любов КРАЙЛЮК

ВАРШАВСЬКА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ У 30-х рр. ХХ ст.: УКРАЇНО-ПОЛЬСЬКИЙ МИСТЕЦЬКИЙ ДІАЛОГ

Стаття висвітлює мистецькі україно-польські комунікації, що дали імпульс розвитку культури народів-сусідів в часах міжвоєнного двадцятиріччя.

Ключові слова: міжкультурний діалог, міжвоєнне двадцятиріччя, стилістичні впливи.

Постановка проблеми. Важливість міжкультурної комунікації завжди була аксіомою у контексті українських євроінтеграційних процесів, які останніми роками набули особливої гостроти. Через історичні обставини стосунки України з Польщею протягом століть були непростими, впродовж лише ХХ ст. між ними було чимало трагічних непорозумінь та конфліктів. Міжвоєнні роки не стали, на жаль, винятком, проте історія зафіксувала чимало випадків плідної співпраці українців та поляків у різних галузях культури, і в образотворчому мистецтві зокрема. Важливою ареною для цього багаторівневого процесу стала діяльність Варшавської академії мистецтв.

Метою статті є виявити особливості, характер і значення творчого діалогу, відзначити найактивніших особистостей та сферу їхньої діяльності у полікультурному просторі.

Виклад основного матеріалу. Зрозуміло, що у статті йдеться лише про зафіксовані у численних джерелах факти співпраці в галузі мистецтва, і їх насправді могло бути значно більше. Комунікація виявляла різноманітні форми у виставковій, мистецтвознавчій та критичній царинах, а також у галузі мистецької освіти, і, зокрема, в процесі функціонування Варшавської академії мистецтв. Витоки появи цього навчального закладу сягають другої половини XVIII сторіччя – перший проект академії започаткований 1766 р. М. Баччарелі на замовлення короля Станіслава Августа. Після низки численних реорганізацій заснована в 1904 р. Школа красних мистецтв після тривалої академізації лише у 1932 р. дістала нинішню назву – Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie.

В часі міжвоєнного двадцятиліття слід виокремити дві основні групи таких взаємовпливів. Перша пов'язана з тим, що українці становили значну частину із загальної кількості студентів академії. Дехто з них швидко асимілювався, але були молоді мистці, що прагнули розвиватися в українському культурному середовищі. Так, на початку 1920-х рр. тут навчалися Петро Мегик, Анатолій Жуків, Петро Омельченко, Микола Щербак. Із середини 20-х років до них приєдналися Володимир Побулавець, Ольга Мариняк, Петро Андрусів, Ніл Хасевич, В'ячеслав Васьківський. Усі вони 1927 р. стали співзасновниками мистецького угруповання «Спокій». У наступному десятиріччі до академії вступили Петро Холодний (молодший), Вітольд Манастирський, Олекса Шатківський, одразу ж після вступу вони організаційно приєдналися до «Спокійців». У 1930-х рр. в академії також навчалися українці, що не стали членами угруповання – Яків Гніздовський, Іван Кейван, Володимир Баляс. Друга група взаємовпливів ініціювалася частиною професорсько-викладацького складу академії.

Мистецькі польсько-українські діалоги відбувалися в двох основних мистецьких галузях – графіці та живопису. У графіці варшавські українці

заявили про себе найбільш потужно. Тут варто виділити Петра Петровича Холодного, Володимира Баляса, Ніла Хасевича та В'ячеслава Васьківського. Останній після другої світової війни став одним з провідних професорів Варшавської академії мистецтв. Авторка «Історії польського деревориту» Марія Гронська відзначає його вагомий внесок у процес формування польської графіки протягом кількох десятиліть – розпочинаючи від кінця 40-х і аж до кінця 60-х рр. ХХ ст. Плідною була праця В.Васьківського і в царині книжкової ілюстрації. У 30-х рр. художник проілюстрував дві книги польського літератора Й. Кадена-Бандровського – «Гицель» та «Заводи», твір Е. Мілашевського «Баська Мурманська». У 50-х рр. графіком були проілюстровані видані у Варшаві прозові твори О.Пушкіна «Дубровський» та «Капітанська донька», твір С. Єсеніна «Пугачов».

Близький друг В. Васьківського, видатний український графік Ніл Хасевич під час навчання в академії захоплювався живописом. Його творчість цього періоду, позначена впливом Георгія Нарбута, має багато жанрово-тематичних відгалужень: екслібрис, портрет, абеткові композиції, книжкова ілюстрація та ін. Художник, будучи активним учасником міжнародних графічних оглядів, прославився як видатний майстер у техніці деревориту. Після повернення у 1939 р. на Волинь Н. Хасевич, разом зі своїми учнями, практично самотужки створили візуальну метафору визвольних змагань української повстанської армії.

Петро Холодний (молодший) мистецьку освіту здобув в Українській Студії Пластичного Мистецтва у Празі (1926—1927) і в Академії мистецтв у Варшаві (1928—1934); після студійних подорожей до Італії і Франції (1935) — асистент у тій самій Академії (у М. Котарбінського), викладач рисунку й технік темпері. Варшавський період його творчості позначений здобутками у галузі графіки. Виконував ілюстрації для альманаха «Сонцевіт», екслібриси, печатки, фірмові знаки. Його

монументальні твори зі стилістичними ознаками неовізантизму (під впливом школи Михайла Бойчука) з'явилися після переїзду у 1950 р. до США.

Яків Гніздовський (1915-1985), що навчався в академії протягом 1938-1939 рр. вже в еміграції розвинув авторську «структуралістичну» концепцію новітньої української графіки. Йому довелося навчатися у Загребі, працювати у Німеччині над редагуванням українських журналів. Я. Гніздовський – один з найвидатніших художників ХХ сторіччя у галузі деревориту .

В живопису значних успіхів досяг Олекса Шатківський, уродженець Почаєва, який вже у 1935 р. на VIII виставці «Спокою» продемонстрував широкому загалу розгорнену поетико-філософську концепцію своєї творчості [3, с.11]. Варто зазначити, що О. Шатківський після Другої світової війни в Україні зреалізувався як педагог, викладаючи з 1946 р. у Львівському Інституті прикладного та декоративного мистецтва, Українському поліграфічному інституті ім.І.Федорова та училищі прикладного мистецтва ім. І.Труша .

Надзвичайно важливим є творчий доробок Петра Андрусіва (1906 – 1981) – живописця, графіка, мистецтвознавця, педагога, організатора мистецького життя, що голосно заявив про себе монументальними історичними полотнами. Крім участі в мистецькому угрупованні «Спокій» П.Андрусів брав участь у виставках Асоціації незалежних українських мистців(1929-39), виставках української графіки у Празі (1933), Берліні (1933), в таборах для переміщених осіб (Німеччина, 1946-48).

В галузі мистецтвознавства зреалізувався, також у еміграції, графік та живописець Іван Кейван – член Асоціації незалежних українських мистців, Спілки українських образотворчих мистців, Української спілки образотворчих мистців у Німеччині. Навчався у Мистецькій школі О. Новаківського у Львові, Кракові та Варшавській академії мистецтв у В.

Котарбінського, Т. Кулісевича та Й. Чайковського. Водночас у 1930-х рр. вивчав історію та теорію мистецтва у Варшавському університеті. Від 1945 р. перебував у Німеччині, від 1949 р. – в Едмонтоні.

Місцем активного мистецького спілкування поляків та українців стали організовані у Варшаві виставки мистецького гуртка «Спокій»(1927-1939), X Салон малярства у Варшавському інституті пропаганди мистецтва (1938), II Міжнародна трієнале графіки у Варшаві, в якій брали участь Петро Холодний і Ніл Хасевич (посів Третю премію трієнале).

Важливо відзначити особливий демократизм, який відрізняв Варшавську академію мистецтв від інших навчальних закладів столиці. Тут не існувало підкреслень соціальної нерівності, таких як окремі, пофарбовані в інший колір, лави для студентів, що користувалися певними пільгами, як, наприклад, у Варшавському політехнічному університеті [6, с. 52]. Діяльності мистецького угруповання «Спокій» сприяли професори академії – Кароль Тіхій, Мілош та Мечислав Котарбінські, Леон Вичулковський, Станіслав Цехомській. Мілош та Мечислав Котарбінські – вихідці з відомої артистичної родини, варшавські педагоги мали особливу симпатію до українців. Батько Мілош Котарбінський (1854 – 1944) – ілюстратор, педагог, мистецький критик і композитор – часто приїздив до України, де мешкав його двоюрідний брат, відомий живописець Вільгельм Котарбінський. Польський мистецтвознавець Станіслав Цехомській читав тематичні лекції на засіданнях «Спокою». Варто відзначити, що декотрих педагогів мистецтвознавці небезпідставно відносять і до українських, і до польських художників. Так Леон Вичулковський (1852 – 1936) – відомий польський і український живописець, графік, видатний педагог, протягом десяти років мешкав і працював в Україні. Найвідомішими його учнями і послідовниками були І. Труш, О. Новаківський та Н. Хасевич. У творчому доробку Л. Вичулковського – живописні та графічні портрети, пейзажі й жанрові

композиції з зображеннями сцен життя українських і польських селян. Тонкий колорист і видатний графік знаходився частково під впливом імпресіонізму. Він перейняв від цього напрямку ясний, насичений колорит і світлові ефекти. Все це Вичулковський поєднував з дбайливим рисунком і пластикою зображуваних предметів та з їх матеріальністю. Акварелі й літографії художника з м'якими градаціями світла і тіні зіграли важливу роль у становленні польської графіки ХХ ст.

Ще одна відома постать польської графіки причетна до мистецьких контактів з Україною. Йдеться про Владислава Сkochиляса, який наприкінці 20-х років мав виставки в Радянській Україні. Відомо також про його творчі зустрічі з відомою художницею-бойчукісткою Софією Налепінською-Бойчук, зокрема 1926 р. художниця приїздила до Варшави [2, с. 28]. Дослідниця графіки бойчукістів Л. Соколюк відзначає багато стилістичних та тематичних перегуків у графічних творах С. Налепінської-Бойчук та представників школи В. Сkochиляса.

Друга світова війна та інші геополітичні катаклізми перервали плідну творчу співпрацю художників. Доли багатьох з перерахованих вище мистців закінчувалися трагічно, як Ніла Хасевича, або продовжувалися в надзвичайно тяжких умовах (табори для переміщених осіб, міграція, тривала втрата можливості творчо працювати). Але відлуння творчого спілкування у 30-х протягом багатьох наступних десятиліть продовжувало інтелектуально жити працю українських і польських діячів, опосередковано впливаючи на значну кількість їх учнів та послідовників. Таким чином, польсько-український діалог, започаткований в стінах Варшавської академії, в умовах насиченого мистецького життя польської столиці можна означити як важливий етап, що сприяв подальшому розвитку як української так і польської образотворчості.

Підсумовуючи, можемо зробити наступні **висновки**:

1. Актуальність теми зумовлена євроінтеграційними процесами в Україні, однією з найважливіших складових яких, безперечно, виступає світоглядно-культурний аспект.
2. У міжвоєнні роки ХХ ст., так само як і в попередні часи, багато діячів образотворчого мистецтва належать як до польської, так і до української культури. До таких можна віднести педагогів Варшавської академії Леона Вичулковського та В'ячеслава Васьківського.
3. Професійні та дружні контакти у мистецькому середовищі, зокрема у Варшавській академії мистецтв, нівелювали негативні аспекти асиміляційної політики другої Речі Посполитої.

Список використаної літератури:

1. Андрусів, П. В'ячеслав Васьківський і Ніль Хасевич // Петро Андрусів. Мистецтво – найсильніша зброя. Статті, промови й огляди. Нью Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Наукове товариство ім. Шевченка, 1987. – С. 141 – 145.
2. Соколюк Л. Графіка бойчукістів / Л.Соколюк. – Харків – Нью-Йорк : Видання часопису «Березіль», Вид-во М. П. Коць, 2002. – 224 с.
3. Яців Р. Олекса Шатківський та Український мистецький гурток «Спокій» : матеріали до історії українського мистецтва 1920 – 1930-х років[Текст] / Р. Яців. – Львів : Видавництво «Растр – 7», 2008. – 68 с.
4. Яців Р. «Спокій». Ресурси духу / Р. М. Яців // Вісник НТШ, 2001, число 26 – С.26–29.
5. Gronska M. Nowoczesny drzeworyt polski (do 1945 roku) / Maria Gronska. – Wrocław, Warszawa, Krakow, Gdansk: Zakład narodowy imiennia Ossolinskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1971. – 512 s., il.

6. Piwocki K. Historia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. 1904-1964. / K. Piwocki. – Wrocław – Warszawa – Kraków: Zakład narodowy imienia Ossolińskich, 1965. – 237 s.
7. Pollakowna, J. Malarstwo polskie między wojnami 1918– 1939 [Текст] / J. Pollakowna. – Warszawa : Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Oficyna Wydawnicza Auriga, 1982.– 391 s.

В статье рассматриваются украино-польские коммуникации в изобразительном искусстве, которые послужили импульсом для развития культуры соседних народов во времямеждувоенного двадцатилетия.

**Мистецький простір України:
історія і виклики сучасності**
Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції

ЗБІРНИК

Упорядники

Сташук О.А.

Крайлюк Л.В.

Відповідальність за достовірність інформації несе автор.
Думка редакції може не збігатись з думкою автора.